

פעולות מבקר המדינה ומשרדו בתקופת הדין וחשבון

דין וחשבון זה מסכם את פעולות מבקר המדינה ומשרדו בשנת 1979, ואת ביקורת החשבונות של משרדי הממשלה ומוסדות המדינה ומפעליה לשנת הכספים 1978. מבקר המדינה המציא דו"ח שנתי זה ביום 15 בפברואר 1980 לשר האוצר לעיונו ולהערותיו, ומועד הנחת הדו"ח על שולחן הכנסת הוא בתום שנים עשר שבועות, התקופה הנקובה בסעיף 16 לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 (נוסח משולב), כפי שתוקן בינואר 1978 — חוק מבקר המדינה. (תיקון מס' 9), תשל"ח-1978.

ביקורת המדינה בכנסת ובוועדותיה

1. הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת, המקיימת ישיבותיה בהשתתפות מבקר המדינה, קיימה דיונים בשבעה נושאים מהדו"ח השנתי 29 של מבקר המדינה: בארבעה נושאים דנה הוועדה בתקופה מאי-יולי 1979, והיא הניחה על שולחן הכנסת את סיכומיה והצעותיה לגביהם ב־24.7.79; בשלושה הנושאים הנוספים דנה הוועדה בתקופה אוגוסט-נובמבר אותה שנה והיא הניחה את סיכומיה והצעותיה לגביהם על שולחן הכנסת ב־27.11.79; הוועדה דנה גם בדו"ח על הביקורת בקופת חולים של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל, בדו"ח על הביקורת בקופת החולים לעובדים לאומיים של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל, וכן בדו"ח שר האוצר על ביצוע המלצות הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדו"ח השנתי 27 של מבקר המדינה. הכנסת דנה בסיכומיה והצעותיה של הוועדה ב־14.1.80 ובתום הדיונים אישרה אותם.

2. הדין וחשבון השנתי השמיני של נציב תלונות הציבור, הונח על שולחן הכנסת ביום ג' בחשוון תש"ס (24.10.79). הוועדה לענייני ביקורת המדינה החלה לדון בדו"ח זה בנובמבר 1979 ובמכתר תיאורים על הטיפול בתלונות הכלולים בו.

3. בדו"ח שנתי 28 עמ' 5 נמסר על תפקידיו של מבקר המדינה על פי כללים למניעת ניגוד עניינים של שרים וסגני שרים. עניין שהעסיק את הביקורת במיוחד היתה החווה החקלאית של השר אריאל שרון ורעייתו. עניין זה הביא המבקר בפני הוועדה לענייני ביקורת המדינה וזו דנה בו במשך שנת 1979 מספר פעמים ובכמה מהן גם בהשתתפות היועץ המשפטי לממשלה. השר עצמו גם הופיע אישית בפני הוועדה. הטיפול בעניין טרם הסתיים.

משרד מבקר המדינה

1. משרד מבקר המדינה מבצע את תפקידיו הביקורת על ידי ארבע יחידות עיקריות, שכל אחת מהן מופקדת על הביקורת בתחום מוגדר של המינהל הציבורי: (א) משרדי הממשלה ומוסדות המדינה; (ב) מערכת הבטחון; (ג) הרשויות המקומיות; (ד) האיגודים. המשרד הראשי הוא בירושלים, ובו המינהל ויחידות המטה: היועץ המשפטי, עריכת כתבי המשרד, ייעוץ לעניינים כלכליים והנדסיים ויחידות התכנון וההדרכה.

הביקורת על משרדי הממשלה מתנהלת ברובה בירושלים; הביקורת על מערכת הבטחון ועל רוב הרשויות המקומיות מתנהלת בתל-אביב; הביקורת על מפעלי התחבורה ועל הרשויות המקומיות שבצפון הארץ מתנהלת בחיפה, ביקורת האיגודים מתנהלת בשלוש הערים הגדולות.

2. לפי סעיף 24 לחוק מבקר המדינה נקבע תקציב המשרד על ידי ועדת הכספים של הכנסת על פי הצעת מבקר המדינה; הוא מתפרסם יחד עם תקציב המדינה. תקציב המשרד לשנת הכספים 1979 ביחד עם תקציב נוסף שאושר ב־14.1.80, הוא 238.5 מיליון ל"י, מספר עובדי המשרד בסוף 1979 היה 570 לרבות 32 עובדים ארעים ועובדים על פי חוזה.

בהתאם לסעיף 25 לחוק מבקר המדינה מגיש מבקר המדינה, אחר תום שנת הכספים, את הדו"ח הכספי של המשרד לאישור הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת. לפי הדו"ח הכספי לשנת 1978, שהוועדה אישרה אותו ב־30.10.79, הסתכמה הוצאת המשרד למעשה באותה שנה ב־113,184,582 ל"י.

פעולות הביקורת

1. לפי סעיף 15(א) לחוק מבקר המדינה מפורטים בדו"ח שנתי זה הגופים, שבוקרו בתקופת הדו"ח ויחידותיהם העיקריות. גם בשנה הנסקרת כללה הביקורת בדיקות מעקב אחר תיקון הליקויים, שנמסר עליהם בדו"חות שנתיים קודמים, וממצאי המעקב מופיעים בדו"ח שנתי זה. בנובמבר 1979 הגיש שר האוצר דין ותשובון על ביצוע המלצות הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת לדו"ח השנתי 28 של מבקר המדינה ובאותו חודש המציא אגף הפיקוח הכללי של האוצר חוברת בדבר הצעדים, שעשו הגופים המבוקרים לתיקון הליקויים, שהועלו בדו"ח שנתי 28 של מבקר המדינה.
2. בתקופה 14.2.80—15.2.79 נערכו פעולות ביקורת ב־118 מבין 204 הרשויות המקומיות שבמדינה. רשימה של דו"חות, על הביקורת ברשויות המקומיות שנתינו במשך השנה וכן סיכומים על פעולות הביקורת ברשויות המקומיות ניתנים בעמ' 1017.
- בדיקה מיוחדת נערכה לגבי שכר ותשלומים נלווים לשכר לעובדים ברשויות מקומיות; בדבר תוצאות הביקורת ראה עמ' 1019 בדו"ח זה.
3. בשנה הנסקרת נערכו פעולות ביקורת ב־66 איגודים. רשימה של האיגודים אשר ממצאי ביקורת לגביהם נכללים בדו"ח זה ושדו"חות ביקורת הוצאו עליהם בתקופה 14.2.80—15.2.79 וכן סיכומים על פעולות הביקורת באיגודים ניתנים בעמ' 1041.
4. בשנה הנסקרת הפעיל מבקר המדינה את ביקורתו על הגופים הבאים: קופת חולים מאוחדת; הסמכרות "מכבי" ישראל קופת חולים "מכבי", כולל קופת חולים אסף, אגודה לעזרה רפואית; הוועד האולימפי בישראל; התאחדות הספורט בישראל; המועצה הדתית גבעתיים; והמועצה הדתית דימונה. כן החליט המבקר לשוב ולהפעיל את הביקורת על החברה מצדה, רכבת כבלים בע"מ. בתפקידו כנציג תלונות הציבור החליט המבקר להחיל על מרכז השלטון המקומי את הפרק השביעי בחוק מבקר המדינה הדין בביור תלונות הציבור.

ביקורת לפי חוק מימון מפלגות, תשל"ג—1973

בחודשים אוגוסט—אוקטובר 1979 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת על פי חוק מימון מפלגות תשל"ג—1973, על חשבונותיהן של 19 סיעות לתקופה 1.6.78—31.5.79. תפקידו של מבקר המדינה לפי חוק זה הוא לבדוק, אם הסיעות שמרו על האיסור בדבר קבלת תרומות מתאגידים בארץ, אם הוצאותיהן לא חרגו מתקרת ההוצאות שנקבעה בחוק, ואם ניהלו את חשבונותיהן בהתאם להנחיות, שהוציא המבקר לעניין זה. מבקר המדינה מסר ליושב ראש הכנסת ביום ה' בחשון תש"ס (26.10.79) דין ותשובון על תוצאות הביקורת.

במסרו את הדין וחשובון האמור הדגיש מבקר המדינה שהעלה, וחזר והעלה, המלצות לתיקון החוק — שבמתכונתו הנוכחית משמעות הביקורת על פיו היא חלקית בלבד — וציין, שאינו רואה טעם לחזור עליהן שוב. המלצות העיקריות שעליהן עמד המבקר התייחסו לסוגיית קיומם של גופים רבים, הקשורים למפלגות ואינם עומדים, לפי החוק, באופן מפורש בביקורת מבקר המדינה, ולהעדר איסור בחוק על קבלת תרומות מתאגידים בחוץ לארץ, דבר שלדעת המבקר הוא מקור לתקלות חמורות ומשאיר פירצה לעקיפת מטרת החוק.

כמה מן ההמלצות אמנם נדונו בזמנו בוועדת הכספים של הכנסת השמינית, אך שינויים בחוק לא נעשו.

ביקורת לפי חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראת שעה).

תשל"ח—1978

בחודשים אפריל—יולי 1979 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת על פי חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראת שעה), תשל"ח—1978.

החוק נתקבל בכנסת ביום כ"ז בתמוז תשל"ח (1.8.1978) והוא מסדיר את מימון הוצאות הבחירות לרשויות המקומיות של סיעות ורשימות בת, הקשורות לסיעות אם, דהיינו סיעות

בכנסת התשיעית; ושל סיעות ורשימות מקומיות, שאינן קשורות לסיעות אם. החוק היה בבחינת הסדר, חד-פעמי, בהתייחסו לבחירות שנערכו בנובמבר 1978, הפעם במועד שלא התקיימו בו בחירות לכנסת.

בבחירות השתתפו סיעות בת של 11 סיעות אם וכן 436 סיעות מקומיות. כל 11 סיעות האם ו-300 סיעות מקומיות העמידו את חשבונותיהן לביקורת ומסרו למבקר המדינה דו"ח כספי לתקופת הבחירות וחוות דעת של רואה חשבון. 14 סיעות אחרות הודיעו למשרד מבקר המדינה שלא היו להן הכנסות והוצאות בתקופת הבחירות וכי ממילא לא היה להן מקום לנהל מערכת חשבונות. 122 סיעות מקומיות אחרות לא העמידו את חשבונותיהן לביקורת ולא מסרו דו"ח כספי וחוות דעת של רואה חשבון.

הדין וחשבון לפי חוק זה הונח על שולחן הכנסת ביום כ"א בתמוז תשל"ט (16.7.79). גם במכתב הלוואי לדו"ח זה, שמסר מבקר המדינה ליושב ראש הכנסת, ציין המבקר את הסתייגויותיו לגבי החוק ואפשרויות הביקורת על פיו.

שיתוף פעולה בין-לאומי

הוועידה הבינלאומית השנייה של האומבודסמנים בירושלים

בשנה הנסקרת גברה הפעילות הקשורה בהכנות לוועידה הבינלאומית השנייה של האומבודסמנים, העומדת להערך בירושלים בחשון תשמ"א, אוקטובר-נובמבר 1980.

במסגרת ההכנות התקיימה בירושלים, בין ה-26 במארס ל-1 באפריל 1979, ישיבה של ועדת ההיגוי הבינלאומית של האומבודסמנים; בוועדה זו חברים תשעה אומבודסמנים ממדינות שונות. הדיונים נסבו על קווי היסוד לארגון הוועידה ועל תכניתה וכן על שיתוף הפעולה בין אומבודסמנים בעתיד.

עוד דנה הוועדה בתכניתו של סמינר בין-לאומי על הטיפול בתלונות הציבור; את הסמינר מארגנת נציבות תלונות הציבור בישראל בשיתוף עם המכון הבינלאומי ללימודי האומבודסמן ליד אוניברסיטת אלברטה בקנדה. הסמינר מיועד בעיקר לעובדים בכירים של מוסדות אומבודסמנים ויתקיים מיד לאחר הוועידה הבין לאומית.

בין ה-31 בדצמבר וה-3 בינואר 1980 שוב ביקר בארץ ד"ר רנדל אייבני, האומבודסמן של אלברטה שהוא יו"ר ועדת ההיגוי. ביקורו הוקדש כולו לדיונים עם נציגי תלונות הציבור על תכנית הוועידה הבינלאומית והאירועים שילוו אותה.

במארס 1979 ביקר בארץ האומבודסמן הפרלמנטרי של פינלנד, ד"ר יורמה אלטו בליווי מנהל משרדו מר קיוסטי טולונון. הביקור נערך במסגרת סיור ביקורת שערך ד"ר אלטו במחנות הכוחות הפיניים המוצבים במזרח התיכון כחלק מכוונות האו"ם. הוא נועד לשיחה עם ד"ר נבצל על נושאים בעלי עניין משותף לשני האומבודסמנים.

במאי 1979 ביקר בארץ, כאורח מבקר המדינה, מר קרל ויטרוק, נשיא מוסד הביקורת של הרפובליקה הפדרלית של גרמניה. במהלך הביקור חתמו האורח ומבקר המדינה, על זכרון דברים המסכם הסדרים בדבר שיתוף פעולה מעשי בין מוסדותיהם בביצוע פעולות ביקורת בעלות עניין משותף למדינותיהם.

מבקר המדינה הינחה (בהשתתפות ד"ר ב. גייסט) חלק של הסמינר הבין אזורי הרביעי לביקורת המדינה בווינה, שדן בביקורת בתאגידים ממשלתיים.

כו ערך המבקר ביקורים אצל מבקרי המדינה והאומבודסמנים של אוסטריה ושוודיה, והשתתף כחבר הוועד המנהל של אינטוסי (הארגון הבין לאומי של מוסדות ביקורת עליונים) במושב השנתי בניירובי, קניה.